

Тема 6. Міжнародний кредит

1. Міжнародний кредит, його функції та принципи.
2. Фактори розвитку міжнародного кредитних відносин.
3. Форми міжнародного кредитування.
4. Грошовий та фондовий ринки, їх сегменти.
5. Міжнародні кредитно-фінансові інститути та їх діяльність.
6. Проблема зовнішньої заборгованості та шляхи її розв'язання.
7. Стан, структура та динаміка розвитку зовнішньої заборгованості України.

Питання для
самотійного
вивчення:

- Мета та особливості становлення Євроринку
- Шляхи вирішення проблеми зовнішньої заборгованості України.

1. Міжнародний кредит та його роль в МЕВ

це форма руху позикового капіталу у сфері міжнародних економічних відносин, де кредиторами і позичальниками виступають суб'єкти різних країн.

Міжнародний кредит – це економічні відносини, які виникають між кредиторами і позичальниками різних країн з приводу надання, використання та погашення позики.

Кредитні відносини складаються на *принципах*:

- повернення;
- терміновості;
- платності;
- гарантованості.

Суб'єкти

- приватні фірми,
- комерційні банки,
- кредитні організації,
- нефінансові заклади,
- держави та державні органи,
- регіональні міжнародні банки розвитку,
- міжнародні фінансові інститути
- групи країн

Функції, які виконує міжнародний кредит

- забезпечення перерозподілу між країнами фінансових і матеріальних ресурсів, що сприяє їх ефективному використанню;
- збільшення нагромадження в межах всього світового господарства за рахунок використання тимчасово вільних грошових коштів одних країн для фінансування капіталовкладень в інших країнах;
- прискорення реалізації товарів у світовому масштабі

2. Фактори поширення кредитних відносин у міжнародній сфері:

- інтернаціоналізація виробництва і капіталу;
- потреба у гнучкому валютно-кредитному механізмі для обслуговування ЗЕД;
- активізація на сучасному етапі структурної перебудови окремих економік;
- активізація міжнародних економічних зв'язків;
- зміцнення позицій ТНК;
- науково-технічна революція і досягнення у сфері комунікаційних технологій;
- лібералізація національних законодавств.

3. Форми міжнародного кредиту

1. За цільовим призначенням

Зв'язані кредити – надаються на конкретні цілі, обумовлені в кредитній угоді.

комерційні – надаються для закупівлі певних видів товарів і послуг;

інвестиційні – для будівництва конкретних об'єктів, погашення заборгованості, придбання цінних паперів;

проміжкові – для змішаних форм вивезення капіталів, товарів і послуг, наприклад, у вигляді виконання підрядних робіт (інжиніринг).

Фінансові – кредити, які не мають цільового призначення і можуть використовуватися позичальниками на будь-які цілі.

Емісія цінних паперів

2. За загальними джерелами

Внутрішні кредити – кредити, що надаються національними суб'єктами для здійснення зовнішньоекономічної діяльності іншим національним суб'єктам.

Іноземні (зовнішні) кредити – це кредити, що надаються іноземними кредиторами національним позичальникам для здійснення зовнішньоекономічних операцій.

Змішані кредити – це кредити як внутрішнього, так і зовнішнього походження.

3. За формою кредитування

Товарні кредити – міжнародні кредити, що надаються експортерами своїм покупцям у товарній формі з умовою майбутнього покриття платежем у грошовій чи іншій товарній формі.

Валютні (грошові) кредити – надані у грошовій формі: у національній або іноземній валюті.

4. За формою забезпечення

Забезпечені (застава: нерухомість, товари, цінні папери, дорогоцінні метали тощо)

~~Бланкові (контокорент, овердрафт)~~

КОНТОКОРЕНТ - одна з найстаріших форм банківських операцій, згідно з якою кредитна операція передбачає відстрочку платежу, який мав би бути здійсненим за відсутності контокорентної угоди.

Овердрафт - при наданні овердрафту банк здійснює списання коштів з рахунку клієнта у розмірах, більших ніж залишки на його рахунку, відкриваючи таким чином кредит.

5. За термінами:

Надстрокові – добові, тижневі, до трьох місяців.

Короткострокові – до 1 року.

Середньострокові – від 1 до 5 років.

Довгострокові – понад 5-7 років

6. За валютою позики:

- у валюті країни-позичальника;
- у валюті країни-кредитора;
- у валюті третьої країни;
- у міжнародній грошовій одиниці (СПЗ, ін.)

7. За формою надання розрізняють:

Фінансові (готівкові) кредити – зараховуються на рахунок боржника та надходять в його розпорядження;

Акцептні кредити – отримуються експортетром чи імпортером шляхом передачі банку своїх векселів, виставлених на даний банк; оформлюються за допомогою перевідного векселя – тратти, де вказується платник за векселем, який акцептує вексель; експортеріві сплачується готівка за вирахуванням комісії та дисконту

Акцептно-рамбурсні кредити – форма кредитування експортера, за якої він 1) назустріч виставленому в банку експортера банком імпортера акредитиву емітує векселі, виставляючи їх на себе, і вказавши платником імпортера; 2) експортер передає своєму банку документи на товар та тратти, які банк акцептує або оплачує; 3) банк експортера пересилає документи банку імпортера або третьому банку, що їх оплачує.

Облікові кредити – шляхом купівлі банком векселя до настання терміну оплати по ньому. Право на вимогу переходить до банку, кошти сплачуються експортеру

8. За кредиторами:

Приватні – надаються приватними особами.

Урядові (державні) – кредити, надані урядовими установами від імені держави.

Кредити міжнародних фінансово-кредитних організацій.

Змішані кредити – в яких беруть участь приватні підприємства та держава, державні та міжнародні установи.

Синдіковані (консорційні) кредити, в тому числі єврокредити

Фірмові (комерційні) – такі, що надаються фірмами.

Банківські – кредити, які надаються банками, іноді посередниками (брокерами).

Види фірмових (комерційних) кредитів

Основними видами комерційного кредиту є:

- фірмовий кредит;
- вексельний кредит;
- обліковий кредит;
- кредит за відкритим рахунком;
- овердрафт;
- акцептний кредит;
- факторинг;
- форфейтування;
- лізинг.

Форми кредитування експорту

- **Фірмові комерційні кредити:**

Надаються **1)** до (100% аванс, кредитор - імпортер) або **2)** після (короткостроковий займ, кредитор - експортер) отримання товаророзпорядчих документів; у 1) вексельний кредит імпортера передбачає соло-вексель, експортер є боржником, у 2) експортер виставляє перевідний вексель, який акцептується імпортером після отримання документів

- **Факторинг (від англ. Factor – агент, посередник)**
– придбання банком або спеціалізованою факторинговою компанією права вимоги щодо виплат за фінансовими зобов'язаннями здебільшого у формі дебіторських рахунків за поставлені товари чи послуги

Переваги факторингу

- Постачальник отримує до 80-90% вартості відвантаженого товару, даючи можливість покупцеві відстрочити термін оплати і поповнюючи свої обігові кошти;
- Покупець отримує товарний кредит терміном до 3-х місяців;
- Фінансові агенти отримують не тільки доходи за кредитом, а й премію за ризик, комісію за дострокове фінансування, комісію за інші види фінансових послуг при наданні факторингу

Ціна факторингу

Ціна факторингу:

- Комісія за реєстрацію, оформлення документів (одноразово, може не братися);
- Комісія за факторингове обслуговування (0,5-3%);
- Комісія за користування грошовими ресурсами (аналогічно кредиту);
- Комісія за кредитний ризик (одноразово, біля 2%, якщо фактор звільняє продавця від ризику банкрутства покупця).

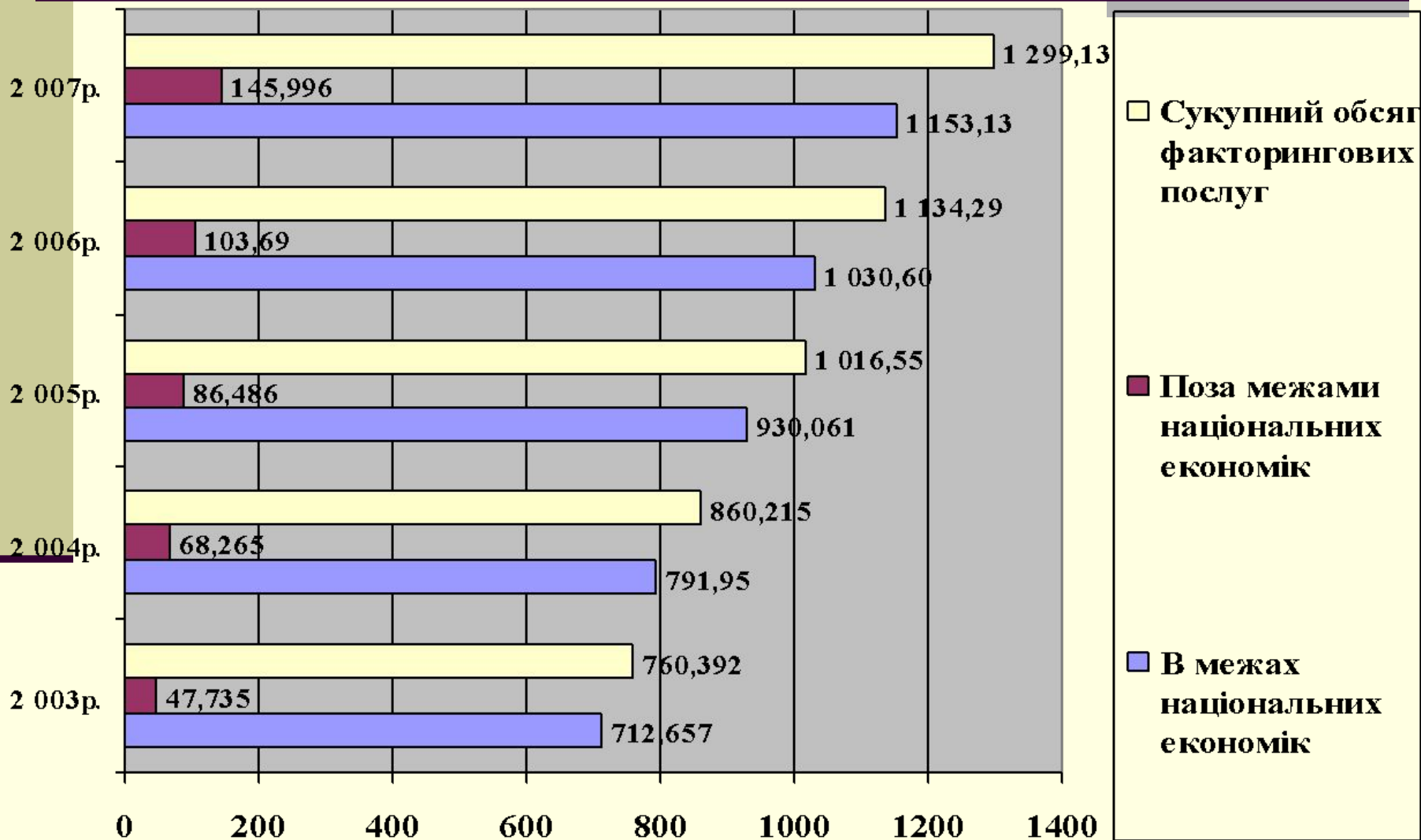
Ринок факторингових послуг, за даними Factors Chain International, млн євро

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Україна	0	0	333	620	890	1,314	530
Об'єднане Королівство	160,770	184,520	237,205	248,769	286,496	188,000	195,613
Всього Європа	546,935	612,504	715,486	806,983	932,269	888,533	876,649
США	80,696	81,860	94,160	96,000	97,000	100,000	88,500
Всього Півд. та Півн. Америка	104,162	109,619	135,240	140,493	149,673	154,195	142,013
Всього Африка	5,840	7,586	6,237	8,513	10,705	13,263	14,796
КНР	2,640	4,315	5,830	14,300	32,976	55,000	67,300
Японія	60,550	72,535	77,220	74,530	77,721	106,500	83,700
Всього Азія	88,933	111,478	135,470	149,606	174,244	235,512	209,991
Австралія та Нова Зеландія	13,979	18,417	23,380	27,853	33,780	33,246	40,110
Всього світ	759,849	859,604	1,015,813	1,133,448	1,300,671	1,325,111	1,283,559

Понад 1000 факторингових компаній, 66% - Європа, біля 20% - Північна Америка, понад 12% - Південно-Східна Азія

96% операцій – внутрішній факторинг

Обсяги наданих факторингових послуг в світі, млн. євро

Форми кредитування експорту 2

- **форфейтинг (від франц. "à forfait" – відмова від прав)** – кредитування експортера шляхом придбання векселів, акцептованих імпортером, або інших боргових вимог без обороту на продавця.

В обмін на придбані цінні папери банк виплачує експортеру еквівалент їх вартості готівкою з вирахуванням фіксованої облікової ставки, премії за ризик несплати зобов'язань та разового збору за купівлю векселів експортера. Термін операції – 5-7 років.

Порівняння факторингу та форфейтингу

факторинг	форфейтинг
Об'єкт – рахунок-фактура	Об'єкт – вексель
Короткострокове кредитування – до 180 днів	Середньострокове кредитування – від 180 днів до 10 років
Сума кредиту обмежена	Може бути високою внаслідок синдикування кредитів
Фактор авансує оборотний капітал кредитора у розмірі 70-90% суми боргу. Інші 10-30% повертаються тільки після сплати боргу покупцем за вирахуванням комісії та	Форфейтер повертає суму боргу повністю за виключенням дисконту (дорівнює кредитній ставці за такий же термін)
Політичні та валютні ризики несе експортер	Форфейтер несе всі ризики непогашення, включаючи політичні та валютні
Відсотків	Не передбачає додаткового обслуговування
Операція може бути доповнена елементами бухгалтерського, інформаційного, страхового, юридичного обслуговування кредитора (клієнта)	
Перепродаж факторингового активу не передбачається	Предбачається можливість перепродажу форфейтингового активу на вторинному ринку
Не потребує гарантії третьої особи	Потребує гарантії третьої особи чи авалю
Передбачає кредитування під існуючу вимогу, або під вимогу, яка буде існувати в майбутньому, але завжди під торгівлю операцію	Можливе кредитування під уступку фінансового векселя, випущеного з метою акумуляції коштів, для реалізації інших цілей, не обмежених торгівельними

Форми кредитування експорту 3

- **лізинг (від англ. Leasing – довгострокова оренда)** – кредитування купівлі машин, обладнання, споруд виробничого призначення на основі укладання орендної угоди, за якої орендар сплачує орендну плату частинами та орендодавець зберігає право власності на товари до кінця терміну. **Оперативний та фінансовий**
- **компенсаційні угоди** – форма довгострокового кредитування, за якої в рахунок погашення кредиту здійснюються зустрічні поставки продукції, виробленої на обладнанні, під купівлю якого був наданий кредит.

Єврокредити

Поява євrorинку відноситься до 60-х років, коли банківські депозити у великих європейських банках значною мірою біли представлені в доларах – так званих *євродоларах*, що було пов'язано з масовим відливом доларів з США.

На депозитах багатьох європейських банків знаходилися й інші валюти, що були іноземними для країни розташування банку. Ці депозити отримали назву *євровалюти*.

З 1945 до 1995 р. кредитування комерційних банків всередині країн склало понад 1 трлн.дол., міжнародні організації видали кредитів на 0,5 трлн., а річний обсяг кредитів на євrorинку сягав 20 трлн.дол. Приблизно 75% цих коштів знаходиться на банківських депозитах. Банки, що мають такі депозити і надають кредити в євродоларах і євровалютах, називаються *євробанками*.

По аналогії з ЛІБОР в інших фінансових центрах останнім часом стали формуватися свої базові ставки: ФІБОР – у Франкфурті-на-Майні, СІБОР – в Сінгапурі, БІБОР – в Бахрейні тощо.

4. Грошовий та фондовий ринки, їх сегменти

Грошовий ринок – система відносин попиту і пропозиції фінансових ресурсів, що надаються на короткостроковий термін.

Грошовий ринок в свою чергу складається з:

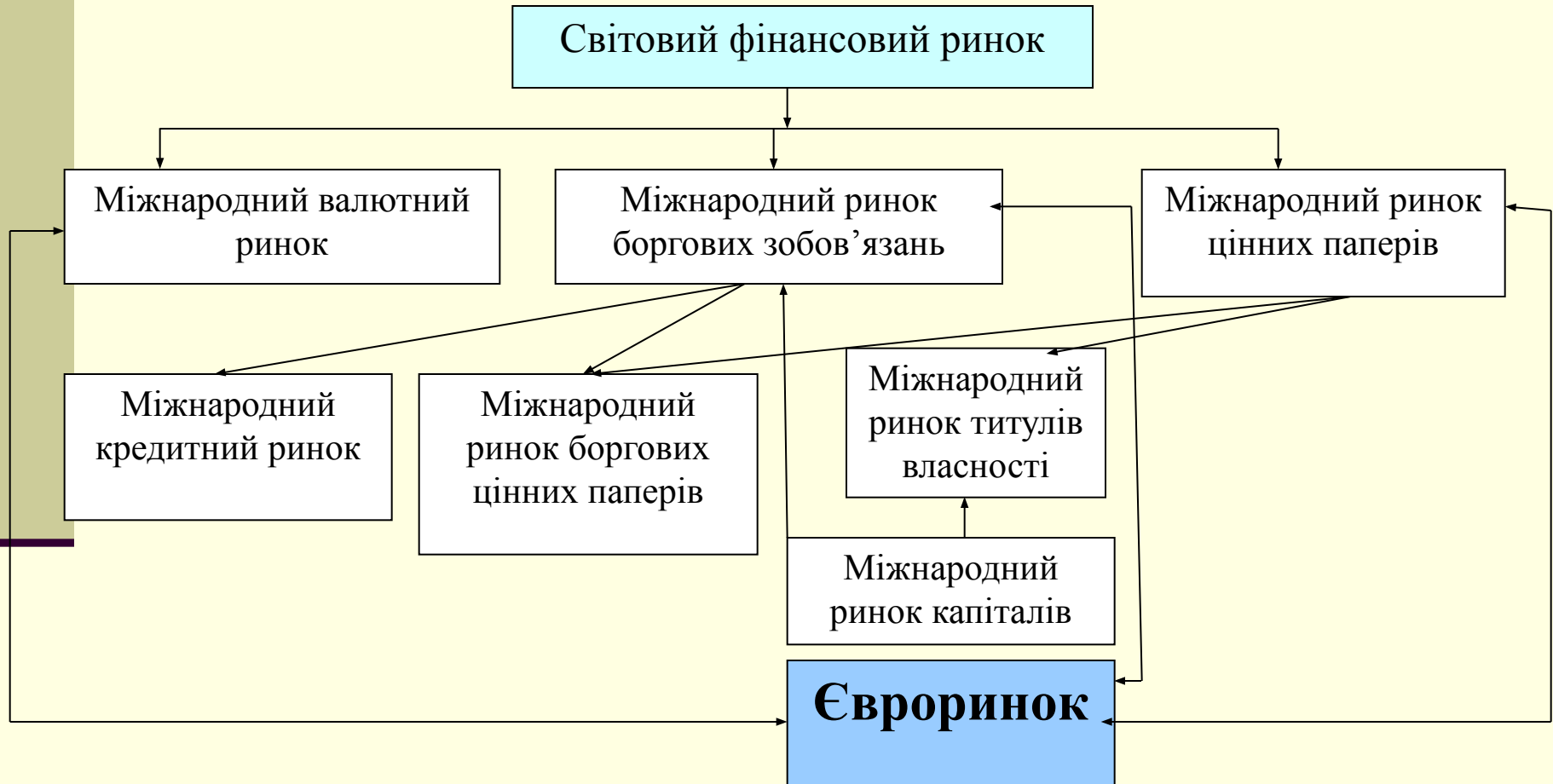
- *облікового ринку*, на якому основними інструментами є казначейські й комерційні векселі та інші види короткострокових зобов'язань;
- *міжбанківського ринку*, на якому залучаються тимчасово вільні грошові ресурси кредитних закладів і можуть розміщуватися у формі міжбанківських депозитів на короткі строки (1,3,6 місяців, до 1-2 років);
- *валютного ринку*, який обслуговує міжнародний платіжний обіг, пов'язаний з оплатою грошових зобов'язань юридичних і фізичних осіб різних країн;

Фондовий ринок (ринок капіталів) – система довгострокових позик на міжнародному рівні, коли капітал використовується позичальниками для фінансування капіталовкладень в інших країнах.

Фондовий ринок в свою чергу складається з:

- *ринку середньо- та довгострокових кредитів*;
- *ринку цінних паперів* – інвестиційного сектору міжнародного фінансового ринку, сфери наднаціонального обігу цінних паперів.

Структура світового фінансового ринку

Структура фінансових ринків країн, 2007 р.

Показники	США	Євро зона (ЄС-15)	Велика Британія	Схід. Європа	Японія	Китай	Індія
Акції, %	33	19	35	31	17	27	32
Корпоративні облигації, %	36	29	30	3	12	5	1
Державні облигації, %	12	21	7	20	35	6	22
Депозити, %	20	36	28	40	36	62	45
Обсяг ринку, трлн. дол. США	44	26	7	1	18	5	1
Обсяг від світового ринку, %	43,1	25,5	6,9	1	17,6	4,9	1

Ринок цінних паперів – міжнародні облігації: єврооблігації та іноземні облігації

Єврооблігації – довгострокові боргові цінні папери, які розміщуються одночасно на ринках декількох країн і номіновані у валюті, яка є для емітентів та інвесторів іноземною. Наприклад, позика компанії ФРГ в доларах США, отримана через розміщення облігацій у Франції, Великій Британії і Швейцарії.

Вони надають право вибору валюти вираження, іноді єврооблігації випускаються в декількох валютах, що дозволяє кредиторів вимагати виплати в одній з них і знижує валютні ризики.

Забезпечують через це більшу мобільність капіталу і збільшують коло інвесторів і позичальників.

Доходи, отримані за єврооблігаціями, не обкладаються податками і є привабливими для пенсійних фондів та страхових компаній

Єврооблігації випускаються на тривалі строки: від 4-7 до 15 років, 30 та 40 років.

Розмір єврооблігаційної позики становить 20 та 30 млн. дол., а іноді – до 300-500 млн. дол.

Єврооблігації

- Емітенти: 56% - корпорації, 25% - банки, 7% - суверенні позичальники, 7% - наднаціональні інститути, 5% - решта.
- Обсяг ринку становив на початку 2000-х рр. понад 570 млрд.дол.США
- Валютна структура: 37% - долар США, 35% - євро, 11% - фунт стерлінгів, 13% - єна.
- За термінами: біля 17% - від 1 до 3 років, біля 50% - від 4 до 9 років, біля 30% - від 10 до 29 років, біля 2,5% - понад 30 років, біля 2% - безстрокові.
- Андеррайтерами (гарантами випуску та розміщувачами позики) є міжнародні синдикати банків з різних країн світу.
- Ринок не має конкретного місцезнаходження, основні торговельні площадки – Лондон та Люксембург.

Види єврооблігаційних ПОЗИК

- Єврооблігації бувають різних типів: звичайні (прямі), з плаваючою процентною ставкою, з нульовим відсотком (купоном), з індексованим відсотком, конвертовані, облігації з опціоном (варантом). Зараз 60% всіх єврооблігацій є звичайними, тобто простими облігаціями, власники яких отримують фіксований відсоток у вигляді річних купонів.
- *Облігації з плаваючою процентною ставкою* – ставка за облігаціями змінюється залежно від зміни відсотка на ринку.
  - *Облігації з індексованим відсотком* – ставка прив'язується не до позичкового процента, а до індексу цін на відповідні товари.
  - *Облігації з нульовим відсотком* – доход за облігацією отримується не щорічно, а лише один раз, при викупі облігацій.
  - *Конвертовані облігації (облігації з варантом)* – вид облігацій, які за певних умов можна обміняти на акції компанії-боржника за попередньо встановленим курсом.
  - Глобальні облігації – випуск передбачається на всіх ринках світу (МБРР, єна, 1992 р.)

Іноземні облигації

Іноземні облигації – цінні папери, які випускаються нерезидентом на національному ринку облигацій і виражені в національній валюті цього ринку.

Андеррайтером (гарантом) таких облигацій є місцевий банк чи банківський синдикат.

Відсоткові ставки по них визначаються ставками місцевих ринків.

Величина облигаційної позики може бути значною, а термін сягати 20-30 років.

Основні інвестори – ощадні банки, страхові компанії, пенсійні фонди.

Доступ до ринків іноземних облигацій обмежений через високі вимоги до надійності емітентів, тому його учасники – міжнародні інвестори з високим кредитним рейтингом, а одержаний капітал часто обмежується у використанні.

Наприклад, облигації іноземців, які обертаються в США, називаються "янкі бондз", в Японії – "самурай бондз", "шибосай бондз", "шагун-бондз", у Великій Британії – "бульдог-бондз", в Швейцарії – "шоколад-бондз", в Австралії – "кенгуру-бондз", в Іспанії – "матадор-бондз", в Нідерландах – "Рембрандт-бондз".

Обсяги міжнародного ринку облігацій, трлн. дол. США, за Ю.Г.Козаком (Козак Ю.Г. Міжнародні фінанси. – Київ: ЦУЛ, 2007).

Види облігацій	1993	1999	2004	2010 (прогноз)
Корпоративні	11,7	20,5	31,5	60,8
Державні	10,5	14,5	21,2	32,4
Усього	22,2	35,0	52,7	93,2

80% ринку облігацій припадає на США, країни Єврозони, Японію, Велику Британію

Акції

Акції – інтернаціональні розміщення свідоцтв про власність, цінні папери без терміну обертання, що свідчать про внесення власником певного паю (частки) до акціонерного капіталу компанії і дають йому право на участь у розподілі прибутків у формі дивідендів чи майна при ліквідації фірми.

Поділяються на **звичайні** (прості) та **привілейовані** (як правило, не більше 10% акціонерного капіталу компанії), які дають право отримання фіксованого доходу поза залежністю від отримуваного доходу компанії, але не дають права голосу та участі в управлінні компанією.

Акції (продовження)

В залежності від ступеня ризику та доходності поділяються на:

- Акції з блакитними корінцями (великих компаній зі стабільною виплатою доходів)
- Доходні акції (дивіденди перевищують середній рівень, з часом вартість росте – акції телефонних компаній, фірм з водо- газо- та електропостачання)
- Акції зростання (дивіденди не дуже високі, вартість з часом може зростати)
- Циклічні акції (акції компаній базових галузей економіки, піддаються впливу великих циклів)
- Спекулятивні акції (обіг йде поза ринком, ціна менша за інші акції, великий ризик)

Ринок акцій (продовження)

- Іноземні акції – випущені емітентом-нерезидентом на ринку іншої країни в її валюті
- Євроакції – випускаються на кількох національних ринках міжнародним фінансовим синдикатом, номінуються у євровалютах, доходи по них не оподатковуються (займають від 4 до 7% на євrorинках цінних паперів)
- Важливий показник розвитку ринку цінних паперів – капіталізація (ціна простих акцій на їх кількість, або ринкова вартість компаній) до ВВП.

Деякі показники розвитку ринку акцій, 2007 р.

Країна	Капіталізація ринку, трлн.дол. США, 2007 р.	Капіталізація ринку, трлн.дол. США, 2006 р.
США	19,95	19,43
ЄС	15,63*	-
Японія	4,453	4,725
Велика Британія	3,859	3,794
Росія	1,503 (397,2*)	1,057
Україна	111,8 (24,36*)	42,87
КНР	6,226 (2,426*)	2,794
Світ, 2007 р.	64,99	53,55 (33,1**)

* За даними на кінець 2008 р.   ** дані 2004 р.

Інші види цінних паперів

Євроноти – цінні папери (євровекселі), які випускають корпорації та уряди на термін від трьох до шести місяців зі змінною ставкою, яка базується на ЛІБОР; номінуються в євровалютах; як правило, викуповуються банками (відкривають кредитну лінію), з зобов'язанням купити наступні випуски

Єврокомерційні папери - зобов'язання комерційних корпорацій, які випускаються на 3-6 місяців з невисокою маржею до базової ставки. Не мають гарантованої ціни (продаються з дисконтом) та не забезпечуються кредитними лініями банків.

Світові фінансові активи, трлн.дол.США

	1980	1990	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2010*
Звичайні акції	3	9	32	28	24	32	38	43	53	65	59
Приватні облигації	2	10	22	23	26	30	34	36	43	51	58
Державні облигації	2	8	14	14	17	20	24	24	26	28	38
Банківські депозити	5	16	25	26	29	24	38	39	45	53	59
Всього	12	43	94	92	96	117	134	142	167	196	216
Країни зі зростаючими ринками	-	3,2 (1990-1995)	8,0 (1995-2000)	16,2 (2000-2005)					28,4	38,3	-
ВВП	10	22	32	32	33	37	42	45	49	55	63

* Враховуючи середньорічний темп зростання у 9%

Між 2006 та 2007 рр. приріст у 9 трлн.дол.США – за рахунок курсової різниці, у 8,6 трлн.дол.США – вартості акцій, у 5,7 трлн.дол.США – вартості приватних облигацій, 0,7 трлн.дол.США – вартості державних облигацій, 5,6 трлн.дол.США – вартості депозитів

За даними <http://www.mckinsey.com/mgi/>

Table 3. Selected Indicators on the Size of the Capital Markets, 2008*(In billions of U.S. dollars unless noted otherwise)*

	GDP	Total Reserves	Stock Market Capitalization	Debt Securities			Bank Assets	Bonds, Equities, and Bank Assets ²	Bonds, Equities, and Bank Assets ²
		Minus Gold ¹		Public	Private	Total		(In percent of GDP)	
World	60,917.5	6,787.8	33,513.1	31,665.9	51,863.7	83,529.6	97,381.4	214,424.0	352.0
European Union	17,037.4	278.4	7,262.8	8,845.3	20,291.7	29,137.0	46,802.4	83,202.1	488.3
Euro area	13,538.4	167.7	4,984.7	7,781.1	16,012.2	23,793.3	32,510.8	61,288.8	452.7
North America	15,941.0	110.4	12,771.1	8,642.9	23,521.3	32,164.2	16,528.7	61,464.0	385.6
Canada	1,499.6	43.8	1,033.4	750.9	755.7	1,506.6	2,532.2	5,072.2	338.2
United States	14,441.4	66.6	11,737.6	7,892.1	22,765.6	30,657.7	13,996.5	56,391.8	390.5
Japan	4,910.7	1,009.4	3,209.0	9,116.3	2,362.1	11,478.4	10,027.0	24,714.4	503.3
<i>Memorandum items:</i>									
EU countries									
Austria	414.8	8.9	76.3	216.4	480.1	696.5	719.5	1,492.4	359.8
Belgium	506.2	9.3	167.4	501.0	612.2	1,113.2	1,908.8	3,189.5	630.1
Denmark	340.0	40.5	140.0	100.4	631.4	731.8	1,333.5	2,205.3	648.6
Finland	271.9	7.0	157.5	119.0	123.5	242.5	410.5	810.5	298.1
France	2,867.0	33.6	1,490.6	1,481.6	3,052.8	4,534.3	10,469.0	16,494.0	575.3
Germany	3,673.1	43.1	1,110.6	1,646.7	3,842.9	5,489.6	6,540.9	13,141.0	357.8
Greece	357.5	0.3	90.9	478.6	162.2	640.9	556.3	1,288.1	360.3
Ireland	267.6	0.9	49.5	106.5	488.8	595.3	1,360.0	2,004.8	749.3
Italy	2,313.9	37.1	522.1	1,998.7	2,495.2	4,493.9	3,295.3	8,311.3	359.2
Luxembourg	55.0	0.3	66.6	0.0	107.1	107.1	776.4	950.1	1,728.3
Netherlands	877.0	11.5	206.6	402.8	1,655.1	2,057.9	3,044.0	5,308.5	605.3
Portugal	244.6	1.3	74.8	188.9	292.7	481.6	277.2	833.5	340.7
Spain	1,602.0	12.4	948.4	634.0	2,692.4	3,326.4	2,954.5	7,229.2	451.3
Sweden	479.0	25.9	270.0	128.6	512.8	641.4	616.5	1,527.9	319.0
United Kingdom	2,680.0	44.3	1,868.2	835.1	3,135.2	3,970.3	12,341.6	18,180.1	678.4
Emerging market countries ⁴	20,605.9	4,286.8	8,558.9	4,712.2	3,103.2	7,815.4	18,020.0	34,394.2	166.9
Of which:									
Asia	8,902.0	2,356.3	5,326.7	2,735.7	2,097.2	4,832.9	11,708.4	21,868.0	245.7
Latin America	4,209.0	497.2	1,456.6	1,153.8	654.3	1,808.1	2,189.8	5,454.4	129.6
Middle East	2,087.0	320.8	689.6	44.8	76.3	121.1	1,363.6	2,174.2	104.2
Africa	1,282.4	332.9	444.5	72.7	82.3	155.0	693.1	1,292.6	100.8
Europe	4,125.5	779.6	641.6	705.1	193.2	898.3	2,065.2	3,605.1	87.4

Sources: World Federation of Exchanges; Bank for International Settlements; IMF, International Financial Statistics (IFS) and World Economic Outlook databases as of September 23, 2009; ©2009 Bureau van Dijk Electronic Publishing-Bankscope; and Standard & Poor's Emerging Markets Database.

¹Data are from IFS.

²Total assets of commercial banks, including subsidiaries.

³Sum of the stock market capitalization, debt securities, and bank assets.

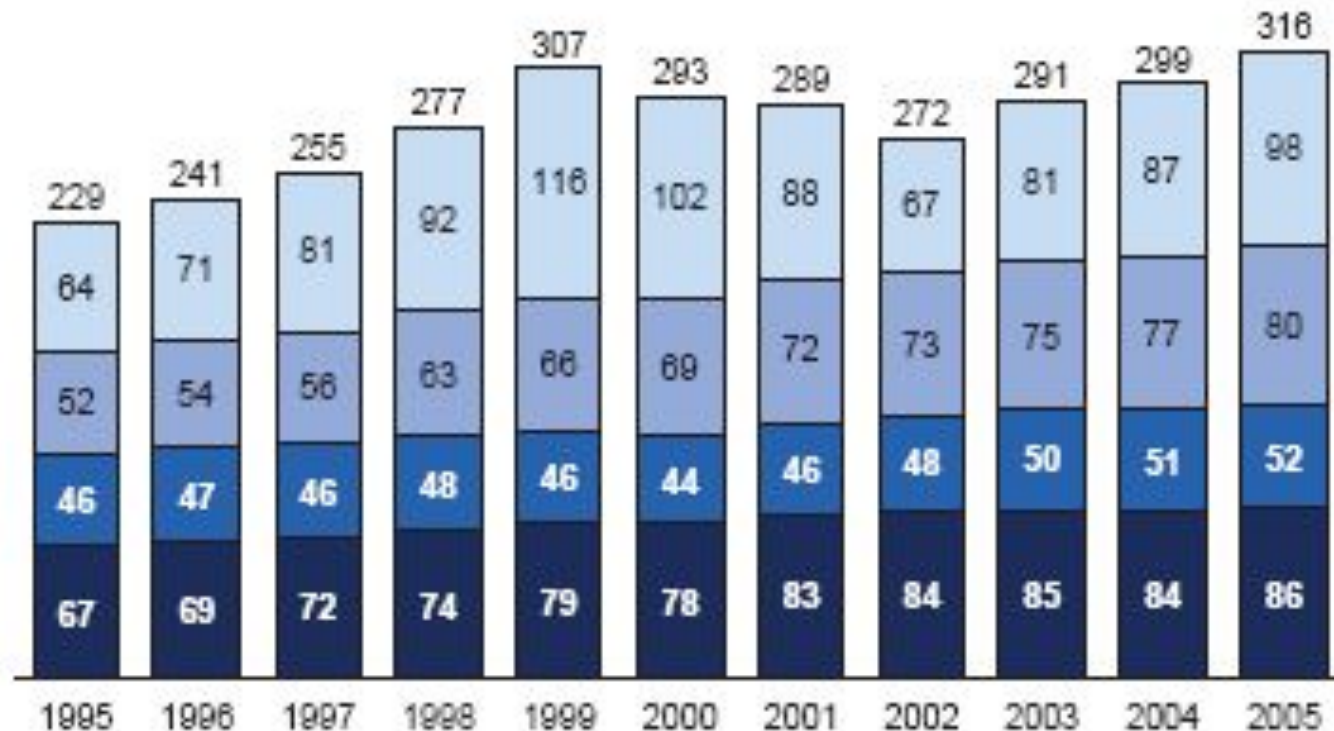
⁴This aggregate comprises the group of Other Emerging Market and Developing Countries defined in the World Economic Outlook, together with Hong Kong SAR, Israel, Korea, Singapore, and Taiwan Province of China.

Світові фінансові активи, структура, % від ВВП

Global financial depth

World financial assets as % of GDP, constant 2005 exchange rates

- Equity securities/GDP
- Private debt securities/GDP
- Government debt securities/GDP
- Bank deposits/GDP

Note: Some numbers do not add up due to rounding error.

Source: McKinsey Global Institute Global Financial Stock Database

Транскордонні потоки капіталів, трлн.дол.США

	1990	1995	2000	2005	2006	2007	Середньо-річне зростання, 1990-2007, *	Зростання 2006/2007, %
ПІІ	0,3	0,3	2,1	1,2	1,5	1,9	13,5	28,4
Акції	0,2	0,1	1,0	1,1	1,0	2,9	не визн.	-14,6
Облігації	-	0,5	1,0	2,5	2,7	1,3	15,7	-12,7
Депозити /позики	0,6	0,7	1,7	3,5	4,2	6,0*	12,8	44,3
Всього	1,1	1,6	5,8	8,3	9,4	11,2	14,6	19,1
Всього/ВВП, %	5,2	6,0	16,1	17,7	18,5	20,5		
* 2,9 трлн.дол.США – валюта та депозити, 2,7 трлн.дол.США – позики, 0,4 трлн. дол.США – інші, в т.ч.торгові кредити								

Ринок цінних паперів - тенденції

У 1993-96 роках тільки через розміщення єврооблігацій та акцій на наднаціональному рівні щорічно було отримано в середньому 500 млрд. дол., тоді як через міжнародні кредити – в середньому 250 млрд. дол.

Розмивання меж між традиційними секторами – кредитним та інвестиційним. Міжнародною банківською системою був ініційований процес “сек'юритизації кредитів” (“securities” англ. – цінні папери), основною метою якою було зменшення кредитних ризиків. На суму виданого клієнту кредиту банки випускають цінні папери типу облігацій, що вільно обертаються на ринку. Продаючи їх, банки повертають гроші набагато раніше строку погашення кредиту. Крім цього, банки можуть об'єднувати свої кредити з різними строками, різною мірою ризику, в різних валютах і в різних країнах в один кредитний пул і на цій основі випускати єдині облігації. Інвестори, що купують ці цінні папери, не знають, які саме кредити складають їх основу. Таким чином страхуються навіть найбільш проблематичні кредити.

Ринок деривативів

ринок інструментів торгівлі фінансовими ризиками, ціни яких прив'язані до іншого фінансового чи реального активу (ціни товарів, ціни акцій, курси валюти, процентної ставки)

Ринок цінних паперів – форварди

- *Форвардний контракт* – це контракт між двома сторонами про майбутню поставку предмета договору.
- Форвардний контракт – це тверда угода, тобто угода, обов'язкова до виконання. Предметом угоди можуть бути різні активи, наприклад акції, облігації, валюта та ін.
- Укладається для реального продажу чи купівлі відповідного активу, в тому числі з метою страхування постачальника або покупця від можливої несприятливої зміни ціни; може бути укладений з метою гри на різниці курсової вартості активів.
- Форвардна ціна – це ціна поставки, яка фіксується в контракті на момент його укладання.

- **Ф'ючерсний контракт** – це контракт, який укладається на біржі між двома сторонами про майбутню поставку предмета договору.

Ці контракти укладаються з метою хеджування, гри на курсовій різниці і, як правило, рідко мають своєю метою виконання реальної поставки активу.

Ф'ючерсна ціна – ціна, яка фіксується при укладанні ф'ючерсного контракту, вона відображає сподівання інвесторів відносно майбутньої ціни спот відповідного активу.

- **Своп** – це угода між двома контрагентами про обмін у майбутньому платежами відповідно до визначених у контракті умов (процентний своп – обмін платежів за плаваючою процентною ставкою на платежі за твердою процентною ставкою).

- **Опціон** – це угода між двома сторонами про передання права (для покупця) та зобов'язання (для продавця) купити або продати відповідний актив за відповідною (фіксованою) ціною у заздалегідь узгоджену дату або протягом узгодженого строку.

Опціон дає одній із сторін угоди право вибору виконати контракт або відмовитися від його виконання.

- **Варанти** – це опціон на придбання певної кількості акцій або облігацій за ціною виконання в будь-який момент часу до закінчення строку дії варанту.

Варанти звичайно випускаються як додаток до якогось боргового інструменту, наприклад облігації, щоб зробити його привабливішим для інвестора.

Динаміка обсягів глобального ринку деривативів за інструментами та регіонами протягом 1995-2008 рр.

Показник	1995		2000		2006		2008	
	млрд. дол. США	млн. конт- рактів	млрд. дол. США	млн. конт- рактів	млрд. дол. США	млн. конт- рактів	млрд. дол. США	млн. конт- рактів
Процентні ф'ючерси	5876,2	561,0	7907,8	781,2	24476,2	2621,2	18732,3	2582,9
Процентні опціони	2741,8	225,5	4734,2	107,7	38116,5	566,7	33978,8	617,7
Валютні ф'ючерси	33,8	99,6	74,4	43,5	161,4	231,1	95,2	433,8
Валютні опціони	120,4	23,3	21,4	7,0	78,6	24,3	124,8	59,8
Ф'ючерси на індекси фондового ринку	172,2	114,8	377,5	225,2	1045,3	1233,6	656,0	2467,9
Опціони на індекси фондового ринку	337,7	187,3	1148,4	481,5	6565,3	3177,5	4272,8	4174,1
Всього, у тому числі	9282,0	1211,5	14263,8	1646,0	70443,4	7854,4	57859,9	10336,2
Північна Америка	4852,3	455,0	8168,0	461,3	42551,4	2541,8	29814,7	3079,6
Європа	2241,2	354,8	4197,9	718,6	23216,8	1947,3	24622,5	2939,5
Азія	1990,1	126,4	1611,8	331,3	4049,6	2957,1	2685,9	3753,6
Інші регіони	198,4	275,5	286,2	134,9	625,6	408,2	736,8	563,5

Обсяги глобального ринку деривативів за інструментами та сферами використання у 2006-2008 рр.

Table 4. Global Over-the-Counter Derivatives Markets: Notional Amounts and Gross Market Values of Outstanding Contracts¹
(In billions of U.S. dollars)

	Notional Amounts					Gross Market Values				
	End-Dec. 2006	End-June 2007	End-Dec. 2007	End-June 2008	End-Dec. 2008	End-Dec. 2006	End-June 2007	End-Dec. 2007	End-June 2008	End-Dec. 2008
Total	418,131	516,407	595,341	683,726	591,963	9,791	11,140	15,813	20,353	33,889
Foreign exchange	40,271	48,645	56,238	62,983	49,753	1,266	1,345	1,807	2,262	3,917
Forwards and forex swaps	19,882	24,530	29,144	31,966	24,562	469	492	675	802	1,732
Currency swaps	10,792	12,312	14,347	16,307	14,725	601	619	817	1,071	1,588
Options	9,597	11,804	12,748	14,710	10,466	196	235	315	388	597
Interest rate²	291,581	347,312	393,138	458,304	418,678	4,826	6,063	7,177	9,263	18,420
Forward rate agreements	18,668	22,809	26,599	39,370	39,262	32	43	41	88	153
Swaps	229,693	272,216	309,588	356,772	328,114	4,163	5,321	6,183	8,056	16,573
Options	43,221	52,288	56,951	62,162	51,301	631	700	953	1,120	1,694
Equity-linked	7,488	8,590	8,469	10,177	6,494	853	1,116	1,142	1,146	1,113
Forwards and swaps	1,767	2,470	2,233	2,657	1,632	166	240	239	283	338
Options	5,720	6,119	6,236	7,520	4,862	686	876	903	863	775
Commodity³	7,115	7,567	8,455	13,229	4,427	667	636	1,899	2,209	955
Gold	640	426	595	649	395	56	47	70	68	65
Other	6,475	7,141	7,861	12,580	4,032	611	589	1,829	2,142	890
Forwards and swaps	2,813	3,447	5,085	7,561	2,471	...	...	...	...	...
Options	3,663	3,694	2,776	5,019	1,561	...	...	...	...	...
Credit default swaps	28,650	42,581	57,894	57,325	41,868	470	721	2,002	3,172	5,652
Single-name instruments	17,879	24,239	32,246	33,334	25,730	278	406	1,143	1,889	3,695
Multi-name instruments	10,771	18,341	25,648	23,991	16,138	192	315	859	1,283	1,957
Unallocated	43,026	61,713	71,146	81,708	70,742	1,709	1,259	1,788	2,301	3,831
<i>Memorandum items:</i>										
Gross credit exposure ⁴	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	2,036	2,672	3,256	3,859	5,004
Exchange-traded derivatives ⁵	69,390	95,091	79,078	82,008	57,860	...	...	...	...	...

Source: Bank for International Settlements.

¹All figures are adjusted for double-counting. Notional amounts outstanding have been adjusted by halving positions vis-à-vis other reporting dealers. Gross market values have been calculated as the sum of the total gross positive market value of contracts and the absolute value of the gross negative market value of contracts with nonreporting counterparties.

²Single-currency contracts only.

³Adjustments for double-counting are estimated.

⁴Gross market values after taking into account legally enforceable bilateral netting agreements.

⁵Includes futures and options on interest rate, currency and equity index contracts.

5. Міжнародні кредитно-фінансові інститути та їх діяльність

- Міжнародний валютний фонд (МВФ)
- Група Світового банку (Міжнародний банк реконструкції і розвитку (МБРР), МАР, МФК, МЦУІС, БАГІ)
- регіональні банки розвитку
- валютно-кредитні організації ЄС – Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), Європейський фонд валютного співробітництва, Європейський банк реконструкції і розвитку (ЄБРР);
- Неформальні утворення: Паризький клуб кредиторів, Лондонський клуб кредиторів.

Міжнародний валютний фонд

Міжнародний валютний фонд (МВФ) – це міжурядова валютно-кредитна організація, яка виконує функції регулювання, фінансування, нагляду та консультування держав-членів у сфері валютно-фінансових відносин. Створений на міжнародній конференції в м. Бреттон-Вудсі (США) в 1944 р., а розпочав працювати з 1947 р. Має статус спеціалізованого закладу ООН. У 1959 р. членами Фонду були 49 держав, у 1970 р. - 116, 1992 р. - 157, 1997 р. - 182 держава, на листопад 2004 р. - 179 країн, зараз – 187 країн.

МВФ – це організація акціонерного типу. Його ресурси формуються за рахунок внесків країн-учасниць відповідно до встановленої для кожної країни квоти. Розмір квоти залежить від рівня економічного розвитку країни та її ролі в світовій економіці й міжнародній торгівлі.

Кошти МВФ

1) Плата країн у розмірі квоти;

Квота переглядається кожні 5 років. Квота України у 2008 р. становила 0,4% (зараз – 0,63%) (разом з 10 іншими країнами своєї групи - 4,88; в групі головуєть Нідерланди з 2,42%). Виходячи з розмірів квот, розподіляються голоси між країнами-членами у керівних органах МВФ. Кожний член має 250 базових голосів плюс один голос на кожні 100000 СДР своєї квоти.

Статутний капітал після 2008 р. складав **208 млрд.СДР, у 2010 р. – біля 238 млрд.СДР, планується збільшити внески до 467 млрд. СДР (750 млрд.дол.).**

2) Залучені кошти (в рамках Нових та Генеральних угод про позики). В рамках нових угод – до 51 млрд.дол.США (Японія, арабські країни). Після 2009 р. - Японія – 100 млрд.дол.США, Канада – 10 млрд.дол., Норвегія – 4,6 млрд., країни ЄС – біля 100 млрд.

3) Продаж цінних паперів – нот (купівля Росією, Китаєм та Бразилією)

4) Продаж золота протягом 2-3 років на суму 6 млрд.дол.США

Сукупне зростання залученого капіталу – до 500 млрд.дол.США

Розміри квот МВФ, після 2010 р., %

	Quota Shares			
	Pre-Singapore (i)	As of March 2, 2011 (ii)	Post-2008 Reform (iii)	Post-2010 Reform (iv)
United States *	17.380	17.071	17.670	17.407
Japan *	6.228	6.110	6.556	6.464
Germany *	6.086	6.078	6.110	5.586
France	5.024	4.935	4.505	4.227
United Kingdom	5.024	4.935	4.505	4.227
China * (vi)	2.980	3.718	3.996	6.394
Italy *	3.301	3.242	3.306	3.161
Saudi Arabia	3.268	3.210	2.930	2.096
Canada	2.980	2.927	2.672	2.312
Russian Federation	2.782	2.732	2.494	2.706
India *	1.945	1.911	2.442	2.751
Netherlands	2.415	2.372	2.166	1.832
Belgium	2.155	2.116	1.932	1.345
Brazil *	1.420	1.395	1.783	2.316
Spain *	1.426	1.401	1.688	2.000
Mexico *	1.210	1.449	1.521	1.869
Switzerland	1.618	1.609	1.451	1.210
Korea, Republic of *	0.764	1.345	1.412	1.800
Australia	1.514	1.487	1.358	1.379
Venezuela, R.B. de	1.244	1.222	1.115	0.781

Завдання та діяльність МВФ

- сприяння розвитку міжнародної торгівлі та валютного співробітництва встановленням норм регулювання валютних курсів та контролю за їх дотриманням;
- сприяння багатосторонній системі платежів та ліквідація валютних обмежень;
- надання валютних кредитів державам-членам для вирівнювання платіжних балансів;
- організація консультативної допомоги з фінансових і валютних питань.

Кредитні операції МВФ здійснює лише з офіційними органами країн-членів – казначействами, центральними банками, валютними стабілізаційними фондами.

Кредити надаються у формі продажу іноземної валюти за національну, а погашають їх, викуповуючи національну валюту за іноземну.

Механізми кредитування МВФ

Резервна частка. 25% квоти, що вноситься країною у іноземній валюті або СДР. Кредитна позиція збільшує резервну частку, якщо ця частина квоти використовується для кредитування іншої країни

Кредитна частка. Сума, яку може отримати країна відповідно до квоти – 125% розміру (сума валюти країни в капіталі МВФ не може перевищувати 200%)

1. **Домовленості про резервні кредити стенд-бай (Stand-by Arrangements)** (з 1952 р.) для стабілізації платіжного балансу, дефіцит якого має тимчасовий або циклічний характер, в межах одного-двох років з можливим його продовженням до 4-5 років, за ставкою, яка визначається як ставка СДР і переглядається щотижня (зараз – 1,47%) плюс базисні пункти за квоту (від 0,15% - квота 200 до 0,3% - квота понад 200, 0,6% - понад 1000; + 0,5% - обслуговування) (країна може взяти на рік до 200% квоти, загалом – до 600% квоти). Потребують виконання певних умов ("висунуті умови") і поступлення може бути припинено.
2. **Механізм розширеного кредитування (Extended Fund Facility)** (з 1974 р.) – можуть сягати до 600% квоти країни, для підтримки середньострокових програм (3-4 роки) подолання труднощів платіжного балансу, причиною яких є макроекономічні та структурні проблеми. Ставка – як у Стенд-бай. Умова – 3-річна програма реформ

Потребують виконання певних умов, за недотримання яких МВФ може призупинити фінансування

3. **Гнучка кредитна лінія** – без встановленого ліміту, верхньої межі процентної ставки, більш широкі терміни надання кредиту; для країн "з міцними основами макроекономічної політики" **та превентивна кредитна лінія** (країна не потребує суттєвих реформ, а лише деякого кригування політики) – до 500% квоти одноразово і до 1000% протягом 12 місяців). Ставка – від 2,1% до 2,7%, до 3,4% річних у випадку перевищення квоти понад 1000

Кредити для найбідніших країн

Розширений кредитний механізм (ЕСФ, Extended Credit Facility) – середньострокова підтримка країн з низькими доходами, довгострокові проблеми з регулюванням платіжного балансу. Фінансування – 0%, на 10 років, пільговий період – 5,5 років.

Кредитний механізм «стенд-бай» (ССФ, Standby Credit Facility) для короткострокового регулювання платіжних балансів. Фінансування – 0%, на 8 років, пільговий період – 4 роки.

Механізм прискореного кредитування (РСФ, Rapid Credit Facility) забезпечує швидку фінансову допомогу та негайні потреби для регулювання платіжного балансу. Фінансування – 0%, на 10 років, пільговий період – 5,5 років.

Екстренна допомога – на подолання наслідків воєн чи стихійного лиха. Термін – 3,5 – 5 років. Береться виключно ставка зборів, яка переглядається щотижня і базується на зміні курсу СДР (остання – 0,47% річних)

Умови, що висуває МВФ

- Свобода руху капіталу;

ЗМЕНШЕННЯ БЮДЖЕТНИХ ДЕФІЦИТІВ

- Широка приватизація державних підприємств, навіть в інфраструктурних галузях національної економіки;
  - Обмеження кредитування через високі процентні ставки – згасання розвитку промисловості;
  - Скорочення соціальних програм та реформа житлово-комунального сектору (безкоштовна освіта, медичне забезпечення, суспільний транспорт, дешеве житло);
  - Скорочення заробітніх плат та обмеження діяльності профспілок;
  - Експортно-орієнтована політика;
  - Податкова реформа, як правило, зі зростанням виплат середнім класом, дрібним та середнім бізнесом.
-
- Підтримка стабільності національної валюти через обмеження грошової маси;
  - Гнучкий курс національної валюти.

Кошти МВФ, що спрямовуються на подолання кризи країнами-учасницями

ТАБЛИЦА 3.2

Договоренности по основным механизмам, утвержденные в 2009 финансовом году (в млн СДР)

ГОСУДАРСТВО-ЧЛЕН	ВИД ДОГОВОРЕННОСТИ	ВСТУПЛЕНИЕ В СИЛУ	УТВЕРЖДЕННАЯ СУММА
НОВЫЕ ДОГОВОРЕННОСТИ			
Армения ¹	28-мес. «станд-бай»	6 марта 2009 года	368,0
Беларусь	15-мес. «станд-бай»	12 января 2009 года	1618,1
Коста-Рика	15-мес. «станд-бай»	11 апреля 2009 года	492,3
Сальвадор	15-мес. «станд-бай»	16 января 2009 года	513,9
Грузия ¹	18-мес. «станд-бай»	15 сентября 2008 года	477,1
Гватемала	18-мес. «станд-бай»	22 апреля 2009 года	630,6
Венгрия ¹	17-мес. «станд-бай»	6 ноября 2008 года	10 537,5
Исландия ¹	24-мес. «станд-бай»	19 ноября 2008 года	1400,0
Латвия ¹	27-мес. «станд-бай»	23 декабря 2008 года	1521,6
Мексика	12-Гибкая кредитная линия	17 апреля 2009 года	31 528,0
Монголия	18-мес. «станд-бай»	1 апреля 2009 года	153,3
Пакистан ¹	23-мес. «станд-бай»	24 ноября 2008 года	5168,5
Сербия	15-мес. «станд-бай»	16 января 2009 года	350,8
Сейшельские о-ва	24-мес. «станд-бай»	14 ноября 2008 года	17,6
Украина ¹	24-мес. «станд-бай»	5 ноября 2008 года	11 000,0
ВСЕГО			65 777,3

Заборгованість України перед МВФ

В 2008 р. – в рамках Stand-By – 11 млрд. СДР (16,5 млрд.дол: отримано 3 транші - 4,5 млрд., 2,8 млрд. і 3,3 млрд. відповідно за даними України; 3.0, 4.0 та 2.25 млрд.СДР за даними МВФ).

Програму призупинено і потім скасовано через невиконання умов Україною (підвищення ціни газу для населення, непризупинення інтервенцій НБУ на валютному ринку)

В липні 2010 р. – відкрито стабілізаційну кредитну лінію на 30 місяців в розмірі 10 млрд.СДР (15,15 млрд.дол): основну суму отримає Нацбанк для стабілізації платіжного балансу; біля 2 млрд.дол.США – Уряд для прямого фінансування бюджету (погашення кредиту, отриманого від ВТБ).

Розмір заборгованості на кінець 2010 р. – 10,48 млрд.дол. (24% державного боргу). Розмір національної валюти, яка утримується МВФ на рахунках України – 10,6 млрд.СДР (774% квоти).

Група Світового банку

Група Світового банку – багатостороння неурядова кредитно-фінансова установа, яка об'єднує п'ять окремих установ:

- *Міжнародний банк реконструкції та розвитку;*
- *Міжнародну фінансову корпорацію;*
- *Міжнародну асоціацію розвитку;*
- *Багатостороннє агентство гарантії інвестицій;*
- *Міжнародний центр з врегулювання інвестиційних суперечок.*

Офіційні цілі усіх членів Групи Світового банку – зменшення бідності і підвищення життєвих стандартів країн-членів шляхом сприяння економічному розвитку.

Україна стала членом МБРР з вересня 1992 р., у жовтні 1993 р. вона стала 162 країною – учасницею МФК, а у 1995 р. – повним членом БАГІ.

Міжнародний банк реконструкції та розвитку

МБРР розпочав свою діяльність 25 червня 1946 р.

Мета Світового банку

сприяння реконструкції і розвитку територій його членів шляхом інвестування капіталу для відродження економік, зруйнованих війною;

сприяння інвестуванню іноземного капіталу шляхом гарантування або участі у позиках та інших інвестиціях, що здійснюються іноземними інвесторами;

сприяння довгостроковому збалансованому зростанню міжнародної торгівлі та підтримки рівності і збалансованості у розрахункових балансах шляхом заохочення міжнародного інвестування у розвиток виробничих ресурсів своїх членів.

Особливості МБРР

Члени – тільки члени МВФ;

Вищий орган: Рада керуючих – міністри фінансів або голови ЦБ (40% голосів – країни G-7);

Спільний з МВФ – Комітет з розвитку (24 особи).

Поточна діяльність – директорат (24 особи, 5 – США, Франція, Японія, Велика Британія, Німеччина)

Капітал: 6% - підписка на акції (решта вартості – 94% є резервним капіталом і не може використовуватися на кредитування), 94% - продаж облігацій (в тому числі, єврооблігацій) з 7% річними виплатами.

Позики банку надаються лише урядам країн або під їхню гарантію державним та приватним організаціям і корпораціям.

Позики: термін у 15-20 років, 5-річний пільговий період (сплачується тільки % та кошти резервування).

Відсоткові ставки по позиках Світового банку змінюються кожні 6 місяців, базуються на LIBOR + спред.

Зараз до системи МБРР входить 187 країн.

Позики МБРР

- Надаються під гарантії Уряду, приватним та державним підприємствам, покривається 30% вартості проекту
- В основному в інфраструктурні галузі (транспорт, енергетика, зв'язок)
- З середини 80-х – у сільське господарство (20% коштів), у промисловість та торгівлю (менше 15% коштів)
- Фінансування державного управління, освіти, охорони здоров'я, програм технічної співпраці тощо
- Мікрофінансування (кредитні лінії для фінансування малого та середнього бізнесу)
- Сума загальної заборгованості перед МБРР на кінець 2009 р. – 696 млрд.дол.США (разом з кредитами МАР). Україна – 3,3 млрд.дол.США (частка в капіталі банку – 0,77%).
- Загальна сума позик до України в 1992-2009 рр. становила 5 млрд.дол.США

Міжнародна асоціація розвитку

МАР заснована у 1960 р. з метою доповнити діяльність МБРР в напрямі довгострокового фінансування найбільш бідніших країн світу.

Офіційними цілями діяльності МАР в найбільш бідних країнах світу є: скорочення бідності; стабілізація і економічне зростання; захист навколишнього середовища.

МАР **надає фінансову допомогу країнам, що розвиваються у вигляді кредитування конкретних проектів.** Кредити мають 10-ти річний період відстрочки і підлягають сплаті протягом 35-40- річного періоду (згідно з кредитоспроможністю країни-позичальниці). Причому якщо протягом 70-80-х років кредити надавалися зі сплатою невеликих комісійних зборів у розмірі 0,75%, то з 1989 р. – 0%.

Кошти, які позичає МАР, формуються за рахунок внесків з найрозвиненіших країн; внесків, які час від часу отримують з доходів МБРР, а також за рахунок погашення наданих МАР кредитів.

Незважаючи на те, що МАР легально є відокремленою від Світового банку, ця установа має спільний з ним персонал і організаційно-технічні засоби. **Членами МАР є 163 країни.**

Проекти МБРР в Україні

Назва проекту	Обсяги кредитування (млн. дол. США)
Фонд соціальних інвестицій	50.21
Проект рівного доступу до якісної освіти	86.59
Проект реабілітації ГЕС України	106 (переговори – 86)
Проект доступу до ринків фінансових послуг	150
Модернізація транспортних шляхів України Авто – Бориспіль-Лубни	400
Проект покращення теплопостачання в м. Києві та м. Львові	200
Розвиток міської інфраструктури	140
1 та 2 позики на розвиток підприємств (приватизація та розбудова фінансових ринків	310 300

Розподіл проектів

(загалом – 36 кредитів на суму понад 5 млрд. дол.США)

Реалізовано 19 проектів.

Розподіл коштів:

- - на проекти в соціально-гуманітарному секторі припадає 33% від загальної суми запозичених Україною коштів,
- - на підтримку фінансового сектору - 32%,
- - на сферу енергетики і муніципальної інфраструктури -14%
- - на агропромисловий комплекс — 12%,
- - на розвиток державного сектору - 8% від загальної суми позик.

Міжнародна фінансова корпорація

МФК заснована в 1956 р. для сприяння розвитку приватного підприємництва в країнах, що розвиваються.

В 2004 р. членами МФК були 179 країн.

Акціонерний капітал МФК формується шляхом підписки країнами-членами на акції і становить **2,45 млрд. дол. США.**

Основні види діяльності МФК:

- фінансування проектів приватного сектора економіки країн, розвиваються шляхом надання позик або прямих інвестицій;
- сприяння приватним компаніям країн, що розвиваються, в мобілізації фінансових коштів на міжнародних фінансових ринках;
- надання технічної допомоги, дорадчих та консультаційних послуг урядам і підприємцям країн-членів.

Інвестиції МФК мають прибутково орієнтований характер, фінансуються рентабельні проекти

Позики надаються без **урядових гарантій.**

Загальна сума позик – з 1956 до 2004 р. – 44 млрд.дол.США за рахунок власних засобів, 23 млрд. – синдиковані кредити.

Кредитний портфель на кінець 2004 р. - відповідно 17,9 та 5,5 млрд.дол.США

Україна та МФК

Основні напрями співпраці Держінвестицій та МФК:

- енергозбереження;
- сільське господарство, у тому числі переробка та виробництво продуктів харчування;
- с/г машинобудування.

До **1 жовтня 2006 р.** IFC інвестувало 571 млн. дол. в 32 проекти

В 2006 р. - обсяг інвестицій IFC зростає до країни становивши 295 млн. дол.

Проекти МФК в Україні

Дата затвердження	Проект	Вартість (млн. дол.)	Кошти IFC (млн. дол.)
Липень 2006	<i>Софія Київ Хайятт</i>	77,8	16.5
Червень 2006	<i>"Велика Кишеня" (торгівля)</i>	197	45.0
Червень 2006	<i>"Зевс Кераміка"</i>	33.0	9.0
Червень 2006	<i>"Індустріальний союз Донбасу"</i>	1 200	100.0
Червень 2006	<i>"А-снова"</i>	18.4	8.0
Червень 2006	<i>"Нова Лінія" (торгівля)</i>	37.4	10.0
Червень 2006	<i>"Біокон" (фармацевтика)</i>	17.5	3.5

Станом на 31 січня 2007 р. - близько 750 млн. доларів у 32 проектах.

Біля 107 млн.дол. – у банки на розвиток мікрокредитування (35 млн. – Авап)

БАГІ та МЦУІС

Багатостороннє агентство гарантії інвестицій – створене в 1988 р. і почало свою діяльність з 1990 р.

Входить 172 країн-членів.

Діяльність БАГІ спрямована на розповсюдження потоку прямих іноземних інвестицій серед країн-членів.

БАГІ забезпечує гарантії інвестицій, захищаючи інвесторів від таких некомерційних ризиків, як:

- 1) неконвертованість валюти або неможливість репатріації капіталу;
- 2) експропріація;
- 3) війна та громадянська непоко́ра;
- 4) розрив контракту.

Надає консультативні послуги на рівні урядів, допомагаючи останнім залучати приватні інвестиції в економіку.

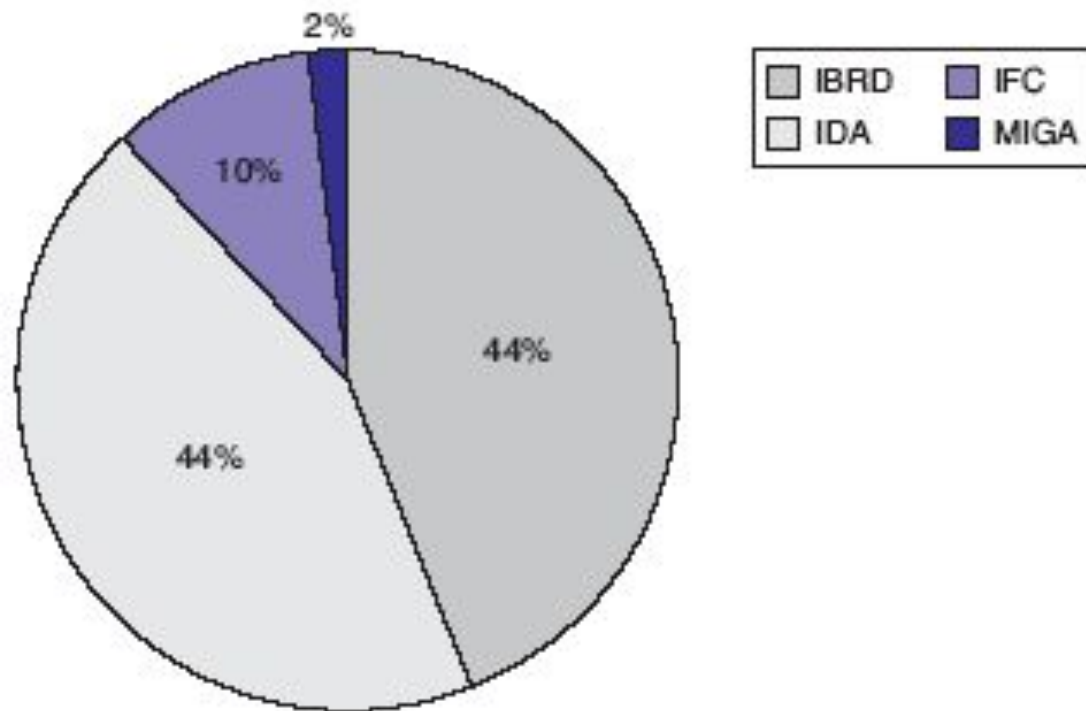
В систему Світового Банку входить також *Міжнародний центр з врегулювання інвестиційних суперечок*, членами якого є **144 країни** (Україна стала його членом 7 червня 2000 р.).

Розподіл коштів між установами Світового Банку, 2008 р.

Figure 5 World Bank group: exposure at end-2008, by agency

% of total

Source: World Bank Group.

Регіональні ВФО

Для сприяння економічному співробітництву та інтеграції країн в різних регіонах в 1960-х рр. були створені регіональні банки розвитку:

- 1960 р.- Міжамериканський банк розвитку (53 країни);
- 1964 р. – Африканський банк розвитку (75 країн);
- 1967р. - Азійський банк розвитку (14 країн).

Європейський інвестиційний банк

Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) – створений у 1958 р. як фінансова організація ЄС, яка забезпечує довгострокові позики для сприяння збалансованого і рівномірного розвитку країн Союзу.

Метою ЄІБ є спрощене фінансування інвестицій в інфраструктуру чи промислових інвестицій за проектами, які викликають регіональний, галузевий чи загальноєвропейський інтерес.

Більше ніж 50% позик виділяється для інвестицій у виробництво в регіонах, які відстають в індустріальному розвитку чи переживають занепад промисловості, для покращання систем зв'язку та охорони довкілля.

Проекти, підтримані позикою ЄІБ, мають найнижчу з можливих відсоткових ставок. Кредити надаються на 20-25 років.

ЄБРР

Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) – функціонує з 1991 р. з метою сприяння економічним реформам у країнах Східної Європи та колишнього СРСР. Основними об'єктами кредитування ЄБРР є приватні фірми і державні підприємства, що приватизуються, а також знову створювані компанії, включаючи спільні підприємства з міжнародними інвестиціями. 60% його ресурсів спрямовано на розвиток у цих країнах приватного сектора, а 40% - на розвиток інфраструктури.

ЄБРР

- Угоду про створення ЄБРР було підписано 29 травня 1990 р.
- Здійснює проектне фінансування банків, підприємств і компаній, інвестуючи кошти в нові виробництва і в діючі фірми.
- В штаб квартирі ЄБРР (м. Лондон) працюють близько 900 працівників, 240 у представництвах банку.
- Найбільші частки в капіталі Банку мають США - 10%; Німеччина, Франція, Італія, Великобританія, Японія - по 8,5 %. Частка України в статутному капіталі ЄБРР - 0,8 %, Росії – 4%.
- Термін повернення кредиту становить 5-10 років в залежності від умов проекту.

Цілі ЄБРР

1. підтримка економічного розвитку і реконструкції країн Центральної та Східної Європи з метою сприяння переходу їх до відкритої ринкової економіки і приватного підприємництва;
2. підтримка країн в проведенні структурних економічних реформ з метою інтеграції їхніх економік у світову економіку;
3. сприяння інвестиціям у виробництво (до 60% коштів), а також у сферу послуг і фінансового сектору та пов'язану з ним інфраструктуру (40% коштів);
4. стимулювання ключових і економічно обґрунтованих проектів, надання технічної допомоги для підготовки, фінансування і реалізації проектів;
5. фінансування приватних підприємств, а також підприємств, що приватизуються і роблять внесок у розвиток приватного сектору;
6. сприяння екологічному розвитку без негативних наслідків у довгостроковій перспективі;
7. **Пріоритетними сферами фінансування в Україні є** конверсія, сільське господарство, приватизація, транспорт, телекомунікації, охорона довкілля, сприяння розвитку банківського сектору.
8. Банк фінансує проекти вартістю не менше 15-17 млн. дол. США, максимальна ставка відсотку – 16-18% річних.

Умови та напрями фінансування

Банк фінансує різні галузі, окрім оборонної та тютюнової промисловості, а також проектів ігорного бізнесу.

ЄБРР здійснює такі види фінансування :

- кредити для комерційних підприємств;
- кредити для проектів у галузі розвитку інфраструктури;
- інвестиції в статутні фонди підприємств, гарантії.

Проекти ЄБРР в Україні

Сектор	Сума позик в млн. євро
Виробництво	263-364
Транспорт	208
Фінансовий сектор	65-124
Агробізнес	60-100
Нерухомість	40
Програма сприяння торгівлі	34
Телекомунікації	30

Проекты ЄБРР

- З 1992 по 2004 р. загальна вартість проектів за участю ЄБРР – 3 020 млн.євро, з них фінансування ЄБРР – 1 519 млн.євро, кредити – 1 319 млн.євро, вкладень у акціонерний капітал – 103 млн.євро, гарантій – 56,4 тис.євро;
- За інформацією Мінфіну станом на 1 грудня 2007 року портфель ЄБРР в Україні нараховує 133 проекти із загальним обсягом фінансування 2,86 млрд. євро (71% у приватному секторі, 29% - у державному)

Загальні обсяги угод між Україною та МФО (1993-2006 рр.)

МФО	Згідно з угодою	Фактично отримано	Недоотримана або анульована сума
<i>МВФ</i>	6573,8	4469,9	2104,2
<i>МБРР</i>	4608,73	3222,37	480,82
<i>ЄБРР</i>	989,61	660,67	87,82
РАЗОМ	12172,14	8352,64	2672,84

6. Проблема зовнішньої заборгованості

Причини виникнення:

Високий рівень дефіциту бюджету, який покривається зовнішніми запозиченнями

Зростаюча ставка обслуговування боргу (через рефінансування та зростання процентних ставок по країнах з великими боргом)

Зростаюча вартість обслуговування боргу через девальвацію валютного курсу

Проблеми з внутрішнім ринком запозичень

Показники:

зовнішній борг/експорт (275%), зовнішній борг/ВНД (50%), платежі з обслуговування боргу (основний борг, % та комісії)/експорт (30%), офіційні резерви/сума боргу, міжнародні резерви/імпорт, частка короткострокового боргу в загальному, частка довгострокового боргу в загальному, частка боргу міжнародним організаціям, короткостроковий борг/резерви, борг на душу населення

Зовнішня заборгованість країн світу на 01.01.2010,

за даними www.cia.gov, * - за даними Світового Банку

(<http://data.worldbank.org/indicator/DT.TDS.DECT.EX.ZS>)

Ранг	Страна — Образование	Внешний долг (миллионов \$ США)	Внешний долг на душу населения (\$ США)	Внешний долг (% к ВВП)
	Мир	56,900,000	8422	98 %
1	США	13,450,000	43758	94 %
2	Великобритания	9,088,000	147060	416 %
3	Германия	5,208,000	63493	155 %
4	Франция	5,021,000	80209	188 %
5	Нидерланды	3,733,000	226503	470 %
6	Испания	2,410,000	52588	165 %
7	Италия	2,328,000	39234	101 %
8	Ирландия	2,287,000	515671	1004 %
9	Япония	2,132,000	56714	162 %
10	Люксембург	1,994,000	4028283	3854 %
22	Россия	369,200	2611	30 %
35	Украина	104,000	2275	90 %
	Развивающиеся страны	3, 719		35-40%

Показники зовнішньої заборгованості в групах країн, 2008

Table 5. Debt Indicators for Regional Country Groups

(percent)

Region	Debt stock/GNI			Debt stock/exports			Debt service/exports		
	2000	2007	2008	2000	2007	2008	2000	2007	2008
East Asia and Pacific	29.5	16.7	13.7	77.3	35.1	30.9	11.4	4.4	3.9
Europe and Central Asia	49.9	40.9	37.3	135.5	106.3	93.3	18.2	18.2	18.6
Latin America and the Caribbean	37.4	23.8	21.8	159.1	86.4	80.8	38.0	15.7	14.0
Middle East and North Africa	33.9	19.6	15.1	95.0	43.3	33.3	13.3	5.9	5.3
South Asia	26.7	20.0	21.3	152.3	81.5	74.7	14.6	12.4	8.4
Sub-Saharan Africa	66.0	23.6	21.2	180.6	54.9	48.0	11.5	5.4	3.3

Sources: World Bank DRS and IMF.

Методи регулювання:

- Рефінансування – шляхом нових позик для погашення старих
- Реструктуризація – продовження термінів зовнішнього боргу та виплат по ньому шляхом випуску нових боргів з іншими термінами погашення з частковим списанням суми старого боргу
- Рекапіталізація – випуск цінних паперів (облігацій) на суму боргу з іншими термінами обертання та відсотковими платежами
- Конверсія – переведення боргу в інвестиції країни-кредитора, погашення боргу товарними поставками, обмін боргу на боргові цінні папери третіх сторін
- Новація – суб'єкти зберігаються, а форма змінюється: заборгованість за товарними поставками переводиться в займ, передачу акцій компаній, передачу власності
- Пролонгація – продовження термінів погашення
- Уступка права вимоги – заміна одного кредитора іншим (продаж дебіторської заборгованості).

Паризький та Лондонський клуби кредиторів

- Паризький клуб – 1956 р., 19 країн-членів, неофіційна міжурядова організація; до 2009 р. реструктуризувала боргів на суму 513 млрд.дол. США; врегулювання боргів країн шляхом реструктуризації з новими процентними ставками
  - Лондонський клуб кредиторів – 1976 р., біля 1000 учасників-банків; врегулювання боргів приватних позичальників (без гарантії уряду) без, як правило, змін у процентних ставках, але зі змінами у термінах погашення
- з 1989 р. – план Брейді:
Переведення боргу в облігації з більш довгими термінами погашення (облігації Брейді)

Паризький та Лондонський клуби кредиторів

Функціональна ознака	Лондонський клуб	Паризький клуб
Початок діяльності	1976р.	1956р.
Сфера діяльності	Реструктуризація заборгованості комерційним структурам	Реструктуризація заборгованості офіційним (державним) кредиторам
Початок програми реструктуризації	Визначається дебітором (дата, вказана в інформаційному повідомленні боржника про відмову від сплати боргів)	Визначається кредитором (дата, з якої країни-кредитори відмовляються надавати боржникові нові кредити)
Представництво інтересів кредиторів	Інтереси кредиторів представляє Банківський консультативний комітет (БКК) з числа найбільш заінтересованих банків	Інтереси кредиторів представляють найвпливовіші банки, незалежно від їх частки у борговому фінансуванні
Можливість перегляду процентних платежів і основної суми боргу	Умови «старих» боргів не переглядаються. Клуб погоджує пакет заходів щодо реструктуризації заборгованості, і банки стають власниками нових євробондів	Домовленості минулих періодів можуть бути переглянуті

Україна та Паризький клуб

- В 2001 р.: переговори про реструктуризацію боргу, який не підпадав під борг в рамках ОДР
- Реструктуризувати борги по кредитах, гарантованих або застрахованих урядом, урядових кредитах, наданих Україні до 31.12.1998 р. (не включено відсотки по виплатам процентів за державним боргом)
- Термін нової заборгованості – 12 років, з 3-річним пільговим періодом до 2005 р., проста пролонгація виплат

7. Зовнішній борг України

- прямий державний борг, а також ОВДП у власності нерезидентів;
- зобов'язання органів місцевого самоврядування за борговими цінними паперами та зовнішніми кредитами;
- кредити, отримані Національним банком України від Міжнародного валютного фонду та міжнародних фінансових організацій; розподіл Спеціальних прав запозичення;
- зобов'язання банків за борговими цінними паперами, залученими кредитами та депозитами;
- зобов'язання реального сектору економіки України за борговими цінними паперами, залученими кредитами (включно з гарантованими до повернення Урядом) та кредиторською заборгованістю (торгові довго- та короткострокові кредити та прострочена заборгованість за ними).

Зовнішній борг України, млн.дол.США

Показники	на 01.01.2004	на 01.01.2008	на 01.01.2009	на 01.01.2010	на 01.10.2010
Сектор державного управління	8743	11884	11959	17806	23572
<i>Короткострокові</i>	0	0	0	29	2364
Кредити	0	0	0	0	2000
<i>Довгострокові</i>	8743	11884	11959	17777	21208
Облігації та інші боргові цінні папери	3280	7414	6997	5747	8412
Кредити	5461	4470	4962	10105	10885
Інші боргові зобов'язання*	2	0	0	1925	1911
Органи грошово-кредитного регулювання	1919	462	4725	6210	7056
<i>Довгострокові</i>	1919	462	4725	6210	7056
Кредити	1909	462	4725	6082	6929
Банки	1746	30949	39471	30861	27914
<i>Короткострокові</i>	1087	11723	9377	4731	4392
<i>Довгострокові</i>	659	19226	30094	26130	23522
Інші сектори	10989	33581	41255	43441	47644
<i>Короткострокові</i>	7928	8954	10924	14301	17622
<i>Довгострокові</i>	3061	24627	30331	29140	30022
Прямі інвестиції: міжфірмовий борг	414	3079	4249	5078	5437
Валовий зовнішній борг	23811	79955	101659	103396	111623

Чинники збільшення боргу:

- надходження 1 млрд. дол. США від МВФ за програмою Stand-By та кредитних ресурсів від іноземних комерційних банків (ВТБ) обсягом 2 млрд. дол. США;
- залучення Урядом 2 млрд. дол. США шляхом розміщення ОЗДП 2010 року;
- збільшення заборгованості перед нерезидентами за облігаціями внутрішніх державних позик (на 1 млрд. дол. США).

За строками: короткостроковий – 21,8% (торгівельні кредити)

За інструментами запозичення – кредити (64,5%), боргові цінні папери та торгові кредити (14,4 та 11,5%)

За валютами: долар США – 70,6%, у гривні – 2,1%, у СПЗ – 13,3%, євровалюта – 11,2%

Покриття резервами короткострокового боргу – 79,1% (66,3% на початок року)